

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА
РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ:
ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**Міжнародної науково-практичної
конференції**

26-27 жовтня 2023 р.

Запоріжжя
Україна

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Ministry of Education and Science of Ukraine
Department of Education and Science of Zaporizhzhia Regional State Administration
Municipal Institution of Higher Education “Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy”
of Zaporizhzhia Regional Council

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
Міжнародної науково-практичної конференції
«СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПОВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ»

BOOK OF ABSTRACTS
of the International scientific and practical conference
“STRATEGIC ORIENTATIONS OF EDUCATION AND REHABILITATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL
LAW AND POST-WAR TIMES: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS”

26-27 жовтня 2023 року
October 26–27, 2023

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

*Рекомендовано до друку Вченою радою комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
(протокол № 2 від 27 жовтня 2023 року)*

Редакційна колегія:

В. В. Нечипоренко (відповідальний редактор), доктор педагогічних наук, професор, Хортицька національна академія;

Н. М. Гордієнко, доктор соціологічних наук, професор, Хортицька національна академія;

М. С. Кудінова, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. М. Галієва, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. О. Сташук, кандидат педагогічних наук, Хортицька національна академія;

Г. Б. Глущенко, старший викладач, Хортицька національна академія;

О. В. Макаренко, методист, Хортицька національна академія.

Бібліографічні редактори:

Єнєва С. В., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Прохорова С. П., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Двореченцева А. С., методист, Хортицька національна академія.

Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2023. – 764 с.

С 83

Strategic orientations of education and rehabilitation in the conditions of martial law and post-war times: problems, solutions, prospects : Book of Abstracts of the International scientific and practical conference of students and young researchers (Zaporizhzhia, October 26–27, 2023) / General editor V. Nechyporenko. – Zaporizhzhia : Publishing House of Khortytsia National Academy, 2023. – 764 p.

ISBN 978-617-7929-11-5

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи», організованої науково-педагогічним колективом Хортицької національної академії у співпраці з українськими і зарубіжними партнерами. Опубліковані тези доповідей висвітлюють нагальні проблеми, завдання та перспективи розвитку освітньої сфери в умовах війни; розкривають специфіку впливу штучного інтелекту та цифровізації на освітній ландшафт; актуалізують теоретичні та практичні аспекти спеціальної й інклюзивної освіти; характеризують особливості психологічної та соціальної реабілітації населення України; розкривають сучасні підходи до дотримання здорового способу життя; відображають актуальні тенденції розвитку мистецтва, дизайну, менеджменту та туризму.

Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і широкому колу фахівців суспільно-гуманітарного профілю.

Редакційна колегія може не поділяти концептуальні ідеї авторів та інтерпретаційні підходи, репрезентовані у змісті тез. Відповідальність за достовірність поданих матеріалів, наведених цитат, статистичних та емпіричних даних несуть учасники та їхні наукові керівники згідно з юридичними й етичними нормами академічної доброчесності.

УДК 37+364-786]364/366"

ISBN 978-617-7929-11-5

© Автори тез, 2023

© Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023

Гордієнко Наталія Миколаївна,
доктор соціологічних наук, професор,
проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ІЗ РЕАБІЛІТАЦІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Умови життєдіяльності українського суспільства у період повномасштабного вторгнення росії на територію незалежної суверенної України обумовлюють особливості функціонування соціальних інституцій. Серед соціальних інституцій особливе значення сьогодні має освіта, яка в умовах війни забезпечує життєстійкість суспільства, як соціальної системи. А реалізація економічної, соціальної, культурної функцій освіти дозволяє підтримувати стійкість соціуму. Проте, під час війни виконання покладених на освіту, як соціального інституту, функцій, ускладнюються. Такі складнощі можуть бути пов'язані із руйнуванням або пошкодженням закладів освіти, періодичною відсутністю електроенергії, наявністю повітряних тривог тощо. Наприклад, за даними Міністерства освіти і науки, станом на 20 січня 2023 року загалом постраждав 3051 заклад освіти, з них 420 були зруйновані повністю. Майже половина з них – загальноосвітні школи [3]. За результатами дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022–2023 навчальному році, і керівники, і батьки основними причинами, що перешкоджали освітньому процесу, називають повітряні тривоги, відключення електроенергії, відсутність або слабкий інтернет та ін. [2].

Труднощі, обумовлені умовами сьогоднішнього дня, актуалізують розвиток ресурсного потенціалу освіти, який би забезпечував реалізацію основних соціальних функцій, покладених на таку інституцію. Зазначимо, що одним з агентів кумуляції соціального ресурсного потенціалу суспільства є заклади освіти із реабілітаційним компонентом.

Задля розкриття проблеми пошуку ресурсного потенціалу закладів освіти в умовах війни звернемося до визначення суті поняття «соціальний ресурсний потенціал». У наших попередніх дослідженнях було визначено, що соціальний ресурсний потенціал закладів освіти із реабілітаційним компонентом є комплекс системно пов'язаних між собою різних ресурсів, що мають соціальну природу, використання яких забезпечує реалізацію функцій та завдань закладів освіти із реабілітаційним компонентом [1]. Соціальний ресурсний потенціал закладів освіти із реабілітаційним компонентом під час війни може бути задіяним при виконанні таких основних соціальних функцій як розвиток життєстійкості суспільства, соціалізація та соціальна реабілітація, коригування та структурування життєвих сценаріїв. Впровадження зазначених функцій стає можливим завдяки певним ресурсам: соціально-педагогічному потенціалу, ресурсів соціального та матеріального захисту, інфраструктурному потенціалу, соціальному капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Основні соціальні функції та сегменти ресурсного потенціалу закладів освіти
із реабілітаційним компонентом у період війни

Соціальні функції закладів освіти із реабілітаційним компонентом	Сегменти соціального ресурсного потенціалу
Розвиток життєстійкості суспільства	Соціально-педагогічний потенціал
Соціалізація та соціальна реабілітація	Ресурси соціального та матеріального захисту, інфраструктурний потенціал
Коригування та структурування життєвих сценаріїв здобувачів освіти	Соціальний капітал

Зазначені групи потенціалів у подальшому диференціюються на більш конкретні елементи. Наприклад, соціально-педагогічний потенціал деталізуються через такі компоненти: наявність кваліфікованих педагогічних та науково-педагогічних працівників; наявність системи соціально-педагогічних технологій щодо розвитку ініціативності, навичок подолання кризових станів, вмінь адаптуватися до змін, навичок стресостійкості, саморегуляції та життєстійкості здобувачів освіти тощо; сформованість атмосфери взаємодовіри, взаємодопомоги тощо. Ресурси соціального та матеріального

захисту, інфраструктурний потенціал реалізується через наявність будівель, устаткувань, приміщень, охорони здоров'я, технічні засоби тощо. Соціальний капітал включає розгалужену систему самоврядування у закладі освіти, наявність у здобувачів освіти ініціативності, навичок подолання кризових станів, умінь адаптації до змін, високого рівня стресостійкості, навичок вирішення складних життєвих проблем, які пов'язані із реальними викликами війни тощо.

Наведений перелік не є чимось абсолютним чи незмінним хоча б з огляду на те, що соціальний ресурсний потенціал потрібно розглядати як відкриту систему, що перебуває в розвитку і окрім того, як зазначалось вище, обумовлений умовами функціонування суспільства. Відповідно до такої тези соціальний ресурсний потенціал закладів освіти із реабілітаційним компонентом може визначатися як зовнішніми, так і внутрішніми факторами: зовнішні – соціумом (наприклад, війною, іншими соціальними інститутами та ін.); внутрішні – створені всередині самого закладу освіти (наприклад, соціальний капітал закладу освіти).

Таким чином, відповідно до огляду проблеми пошуку ресурсного потенціалу закладів освіти в умовах війни нами були сформульовані наступні узагальнення:

сукупність ресурсів, які спрямовані на реалізацію сформульованих функцій та завдань закладів освіти із реабілітаційним компонентом нами визначається як соціальний ресурсний потенціал закладів освіти із реабілітаційним компонентом;

розвиток соціального ресурсного потенціалу надає можливість реалізувати основні соціальні функції закладу освіти із реабілітаційним компонентом під час війни: розвиток життєстійкості суспільства, соціалізація та соціальна реабілітація, коригування та структурування життєвих сценаріїв;

виконання основних соціальних функцій закладу освіти із реабілітаційним компонентом під час війни реалізується за допомогою певних ресурсів: соціально-педагогічного потенціалу, ресурсів соціального та матеріального захисту, інфраструктурного потенціалу, соціального капіталу;

соціальний ресурсний потенціал закладів освіти із реабілітаційним компонентом обумовлений як зовнішніми так і внутрішніми факторами.

Дослідження проблеми пошуку ресурсних потенціалів закладів освіти із реабілітаційним компонентом надає змогу актуалізувати вкрай необхідну мету таких закладів – реалізація соціальної місії щодо розвитку життєстійкості українського суспільства у воєнний та післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гордієнко Н. М. Соціальний ресурсний потенціал закладів освіти із реабілітаційним компонентом в умовах російсько-української війни. *Творення нових соціальних порядків в умовах російсько-української війни*: збірник матеріалів XIII Львівського соціологічного форуму (Львів, 5 квітня 2023 р.) / за ред. д. філос. н., професора, члена-кореспондента НАН України В. П. Мельника. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. С. 41–44.

2. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022-2023 навчальному році. Київ: Державна служба якості освіти України, 2023. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viynu-web-3.pdf> (дата доступу: 20.09.2023).

3. Міністерство освіти і науки України. Огляд поточного стану сфери освіти і науки України в умовах російської агресії (станом на січень 2023 року). URL: <https://drive.google.com/file/d/19UxyvPVEXMVfwoUJcuxNirP1UWiXgSX/view> (дата доступу: 20.09.2023).

Горшкова Галина Володимирівна,
доктор філософії, доцент,
доцент кафедри спеціальної освіти,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ І НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Історія розвитку людства – це історія війн. Війна – явище, якого бояться, яке несе лише горе та страждання. За два десятиріччя XXI століття їх було вже багато: політичні, економічні, ідеологічні, кібер-війни тощо. На землю України прийшла справжня війна: з бомбардуваннями, руйнуваннями, смертями людей. Зруйновано соціально-економічні зв'язки як в Україні, так і в усьому світі. Це назавжди змінило

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

Аврамкіна Яна Сергіївна ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ.....	3
Акімова Олена Михайлівна СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ.....	4
Антибура Юлія Петрівна НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІСТОРІЇ: ВИКЛИКИ ВІЙНИ.....	6
Антоненко Ірина Юріївна ІНДИВІДУАЛЬНА ПОЛІМОДЕЛЬНА ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ НА БАЗІ ПЕРСОНІФІКОВАНОГО КОНТЕНТУ	8
Арабаджи Олена Семенівна, Левада Ольга Михайлівна, Непша Олександр Вікторович ТЕХНОЛОГІЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ.....	10
Атаманчук Ніна Михайлівна ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ Й ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	12
Баландіна Юлія Володимирівна, Лещенко Анна Володимирівна ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	14
Бережна Анастасія Вікторівна ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	16
Беляєв Сергій Борисович, Корсіков Дмитро Олексійович ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	18
Біла Ганна Володимирівна, Леоценко Наталія Володимирівна ГУМАНІЗАТОРСЬКА ФУНКЦІЯ ОСВИТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	19
Білецький Олексій Анатолійович, Лісняк Сергій Сергійович РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ У ПОРЕФОРМЕНИЙ ПЕРІОД ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	21
Білозерська В. В. РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАГІСТРІВ.....	23
Бобришева Ксенія Миколаївна ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВИТИ В УКРАЇНІ.....	24
Бойко Олександра Олексіївна ОСОБЛИВОСТІ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИСГРАФІЄЮ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЄВОГО АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ.....	26
Бойко Наталія Сергіївна ТЕХНОЛОГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ІМІДЖУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	28
Борисов Гліб Вячеславович ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ.....	30
Борисова Світлана Володимирівна ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ ПРИ ВІДБОРІ Й СТРУКТУРУВАННІ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ З ОГЛЯДУ НА ВИМОГИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ.....	32
Брославська Галина Михайлівна, Бган Тетяна Сергіївна ВИКОРИСТАННЯ STEM-ОСВИТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	34
Брянцева Ганна Володимирівна ПІДГОТОВКА ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО СТВОРЕННЯ ВІЗУАЛЬНОГО КОНТРАСТУ ШРИФТОВИМИ ЗАСОБАМИ.....	36
Булаарас Олег Хедієвич АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРИ.....	38
Вайнола Роман Володимирович АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СІМ'Ю В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	40
Вайнола Ренате Хейкїївна ЛІДЕРСТВО ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ.....	41
Волошко Олексій Олексійович НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ ЕТНОГЕНЕЗУ УКРАЇНЦІВ ПРОТИ ІДЕОЛОГІЇ «РУСЬКОГО МИРУ».....	42
Георгадзе Тетяна Олександрівна УКРАЇНСЬКА СІМ'Я – ЦЕ АЙДЕНТИКА ПЕРЕМОГИ.....	45
Горбань Ангеліна Олександрівна РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗВО.....	46
Гордієнко Наталія Миколаївна РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАКЛАДІВ ОСВИТИ ІЗ РЕАБІЛІТАЦІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	48
Горшкова Галина Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ І НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	49